

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

АНДРУХ ВІТАЛІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

*Криворізький навчально-науковий інститут
Донецького державного університету внутрішніх справ,
викладач кафедри організації досудового розслідування*

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ОСКАРЖЕННЯ У ДОСУДОВОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

1. Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) закріплює як загальну засаду кримінального провадження забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності (ст. 24 КПК України). Ця засада проявом у галузевому кримінальному процесуальному законодавстві положень ст. 55 Конституції України, що встановлюють основоположне право щодо судового захисту прав і свобод людини, та норм п. 8 ч. 1 ст. 129 Конституції України, що передбачають гарантування фундаментального права на апеляційне та касаційне оскарження судового рішення.

2. Забезпечення права на оскарження у кримінальному провадженні проявляється та двох етапах: досудовому та судовому провадженні. На досудовому кримінальному провадженні можуть оскаржуватися процесуальні рішення, дії, бездіяльність слідчого, дізнавача чи прокурора (ст. 303 КПК України), ухвали слідчих суддів (ст. 309 КПК України). У судовому кримінальному провадженні можуть оскаржуватися проміжні ухвали суду першої інстанції, кінцеві рішення суду першої інстанції (ухвали, вироки) в апеляційному (ст. ст. 392, 394 КПК України) та касаційному порядку (ст. 424 КПК України).

3. Особливістю забезпечення права на оскарження у кримінальному провадженні є те, що вказане право гарантується особі не лише під час судового провадження, а й на етапі досудового провадження. В інших видах юридичного процесу (адміністративному, цивільному, господарському) відсутня можливість оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності на досудовій стадії провадження. Така відмінність між кримінальним процесом та іншими видами юридичного процесу пов'язана з їхньою різною природою.

Якщо в адміністративному, цивільному, господарському юридичних процесів відсутня окрема досудова стадія підготовки матеріалів справи, на якій здійснюється доказування та забезпечення поведінки осіб шляхом істотного втручання в їхні права і свободи, то у ході досудового кримінального провадження проводиться доказова діяльність, застосовуються заходи забезпечення кримінального провадження, у тому числі запобіжні заходи, особа набуває статус підозрюваного, в результаті чого суттєво погіршується правове положення людини.

Крім того, з урахуванням специфічного змісту та значного обсягу досудового провадження, що властиве саме кримінальному процесу (та не є характерним для іншого виду юридичного провадження) слідчий, дізнавач та прокурор можуть неефективно виконувати свої повноваження щодо досудової підготовки обвинувачення. Це призводить

до негативного наслідку щодо невиконання завдання кримінального провадження у частині швидкого та повного досудового розслідування та порушення права особи на розумний строк кримінального провадження.

Для запобігання вищенаведеним негативним явищам на досудовому кримінальному провадженні приписами кримінального процесуального закону забезпечується право на оскарження процесуальних рішень, дій, бездіяльності слідчого, дізнавача та прокурора.

4. Окремі права і свободи, що можуть обмежуватися (навіть порушуватися) під час досудового кримінального провадження, є на стільки важливими для особи, що законодавцем для цього етапу кримінального процесу унормовано механізм апеляційного оскарження ухвал слідчих суддів. Процедура апеляційного оскарження судових рішень на досудовому кримінальному провадженні дозволяє на більш високому компетенційному рівні перевірити законність та правомірність обмеження (порушення) важливих прав і свобод людини.

5. Таким чином, змістовна відмінність кримінального процесу в частині досудового провадження від інших видів юридичного процесу обумовлює потребу в особливому забезпечення права на оскарження. Характерною рисою права на оскарження у кримінальному судочинстві є необхідність його забезпечення на стадії досудового провадження. Причому право на оскарження на досудовому провадженні забезпечується шляхом законодавчого закріплення: 1) механізму оскарження процесуальних рішень, дій, бездіяльності суб'єктів розслідування; 2) порядку оскарження процесуальних рішень слідчих суддів. Перший вид оскарження переважно спрямований на забезпечення ефективності досудового провадження, дотримання права на розумний строк кримінального провадження, другий вид оскарження – на гарантування основоположних прав людини (право на свободу, право на мирне володіння майном тощо).

6. Під час здійснення досудового кримінального провадження особою може бути подано конституційну скаргу до Конституційного Суду України або може тривати провадження за конституційною скаргою іншої особи щодо конституційності окремих норм КПК України. Для таких випадків процесуальні норми не регламентують особливості здійснення досудового розслідування, підстав та порядку забезпечення права на оскарження у досудовому кримінальному провадженні. Вказана прогалина може не сприяти гарантуванню прав і свобод особи у досудовому кримінальному провадженні та перешкоджати проведенню ефективного розслідування у разі встановлення неконституційності конкретних приписів КПК України.

Аналогічна проблема щодо неврегульованості порядку досудового кримінального провадження наявна у випадку вичерпання усіх засобів захисту на національному рівні та подання скарги до Європейського суду з прав людини. КПК України не містить норм стосовно можливого оскарження у досудовому кримінальному провадженні процесуальних рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів кримінального процесу після винесення рішення Європейським судом з прав людини проти України.

Відсутність необхідних процесуальних норм щодо забезпечення права на оскарження у досудовому кримінальному провадженні у зв'язку з порушенням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод може негативно відобразитися на результатах виконання завдань кримінального процесу.

Ключові слова: оскарження, досудове провадження, розслідування, права і свободи, рішення, дії чи бездіяльність.

Key words: appeal, pre-trial proceedings, investigation, rights and freedoms, decisions, actions or inactions.

АБУ ЕЛАСАЛ АННА ОЛЕКСАНДРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри криміналістики*

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА МЕТОДИ ВИЯВЛЕННЯ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Однією з передумов розслідування злочину є безпосередньо виявлення злочину. Для виявлення легалізації доходів отриманих злочинним шляхом необхідно встановити дії або бездіяльності, які кримінальним законодавством кваліфікуються як злочин. Джерелами інформації про подію даного виду злочину можуть бути фізичні або юридичні особи, засоби масової інформації, документи тощо. Злочини даної категорії мають надзвичайно високу латентність адже, саме факти легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом ретельно маскуються.

У світовій практиці існує цілий ряд зовнішніх ознак, що вказують на проведення клієнтом сумнівних або протизаконних операцій. Для їх виявлення створюються моделі або алгоритми, відповідно до яких виявляються схеми відмивання злочинних доходів. Розслідування проваджень у даному випадку переважно починається з визначення профілю ризику клієнта, виявлення операцій з використанням готівкових коштів, джерела їх походження та встановлення подальшого використання цих коштів [6, с. 30].

Тому необхідно витратити значні зусилля для їх виявлення.

Т. І. Савчук вирізняє основні два види діяльності, спрямованих на виявлення ознак злочинів: 1) пошукову діяльність (діяльність оперативно-розшукових підрозділів та діяльність контролюючих органів, у процесі якої виявляються ознаки злочинів); 2) кримінально-процесуальну діяльність (діяльність з перевірки заяв та повідомлень про злочини та безпосереднє виявлення ознак злочину слідчим під час розслідування [5, с. 94].

Вагоме значення для виявлення ознак злочинів, пов'язаних із відмиванням грошей, має оперативно-розшукова діяльність (далі – ОРД). Так, Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» передбачено, що одним із завдань ОРД є пошук і фіксація фактичних даних

Загородній Ігор Вікторович Проблемні питання проведення огляду місця події в умовах збройного конфлікту.	439
Колодіна Анна Сергіївна Щодо питання застосування сучасних криміналістичних знань та інновацій у діяльності з розслідування злочинів.	441
Чіпко Наталія Василівна, Макогін Ірина Володимирівна Особа потерпілого як елемент криміналістичної характеристики при розслідуванні вбивств з необережності	444
Чумак Сергій Прокопійович Форми і методи подолання протидії розслідуванню злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів	447
Єлховський Ігор Вікторович, Пишненко Ірина Юріївна Значення застосування психологічних знань у розслідуванні	450
Яцкевич Руслан Вячеславович Окремі результати практичного застосування законодавства щодо протидії діяльності суб'єктів злочинного впливу.	452
Андрух Віталій Васильович Загальні питання забезпечення права на оскарження у досудовому кримінальному провадженні	455
Абу Еласал Анна Олександрівна Основні напрями та методи виявлення легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом	457
Вейц Аркадій Михайлович Слідова картина при вчиненні кіберзлочинів за участю службової особи або такої, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг.	461
Єленич Світлана Ігравівна Одеська криміналістична школа як об'єкт бібліографічних досліджень.	464
Єлхін Олексій Володимирович Характеристика основних напрямів використання доходів, акумуляованих за результатами організованої злочинної діяльності	467
Кривда Людмила Русланівна Використання допомоги судово-медичного експерта (спеціаліста) в огляді трупа на місці події	470